

Людмила ЧЕРЕДНИК,

orcid.org/0000-0001-9589-8041

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства, культури та документознавства

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Полтава, Україна) *ludmila.cherednik@gmail.com*

«ФАКТОР ЧЕРЧИЛЛЯ» БОРИСА ДЖОНСОНА ЯК ЖАНРОВА МОДЕЛЬ ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ БІОГРАФІЇ

Статтю присвячено дослідженню книги англійського політика, прем'єр міністра Великобританії (липень 2019 р. – жовтень 2022 р.) Боріса Джонсона «Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію», що стала справжнім бестселером в Україні під час російської агресії. Авторка розглядає твір Б. Джонсона з погляду жанрової моделі публіцистичної біографії відомої історичної особистості, окреслює проблематику твору, ділиться роздумами про причини популярності твору в умовах тривожного українського сьогодення. У науковому дослідженні презентовано аналіз низки наукових праць щодо цього питання з метою визначення сутності терміна «публіцистична біографія» та його дефініції з погляду українських і зарубіжних учених, з тим щоб у сучасному літературознавстві існують різні підходи до визначення біографічного тексту. Наголошується, що у літературній біографії поєднуються різні жанри, тому саме цей факт дозволяє говорити про метажанрову природу біографічних творів. Розглядається також журналістська, політична й сучасна міжнародна діяльність Б. Джонсона, особисті якості британського політика, причини, що спонукали його обрати для наслідування образ Вінстона Черчилля. У статті проводяться паралелі між діяльністю В. Черчилля і самого Б. Джонсона, який звіряв усе своє буття відповідно до вчинків свого кумира, захоплення особистістю якого проніс крізь усе життя. Зі сторінок біографічного твору Черчилль постає як людина надзвичайно смілива, красномовна й глибоко гуманна, як незрівнянний стратег і далекоглядний політик. З-поміж проблем, піднятих у книзі англійського автора, надзвичайно важливим є питання щодо ролі особистості в історії. Науковиця звертає увагу на використання у творі багатого фактичного матеріалу, зокрема це неопубліковані архівні джерела, особисті документи з «Архіву Черчилля», опубліковані праці Вінстона Черчилля, щоденники, мемуари, монографії тих, хто писав про видатного політика, посилання на спогади онуків Черчилля – Ніколаса Соумза та Селії Сендіз. Усе це разом з вираженням авторського ставлення до героя й створює неповторний настрій книги.

Ключові слова: публіцистична біографія, жанрова модель, метажанр, проблематика, бестселер.

Lюдмила CHEREDNYK,

orcid.org/0000-0001-9589-8041

PhD (Philology),

Associate Professor at the Department of the Ukrainian Studies, Culture and Documentation

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

(Poltava, Ukraine) *ludmila.cherednik@gmail.com*

“THE CHURCHILL FACTOR” BY BORIS JOHNSON AS A GENRE MODEL OF PUBLIC BIOGRAPHY

The article is devoted to the study of the book by the English politician, Prime Minister of Great Britain (July 2019 – October 2022) Boris Johnson «The Churchill Factor. How one person changed history», which became a bestseller in Ukraine during the Russian aggression. The author considers B. Johnson's work from the point of view of the genre model of a journalistic biography of a famous historical figure, outlines the problems of the work, shares her thoughts on the reasons for the popularity of the book in the conditions of the disturbing Ukrainian present. The scientific study presents an analysis of a number of scientific works on this issue with the aim of determining the essence of the term «journalistic biography» and its definition from the point of view of Ukrainian and foreign scientists, since in modern literary studies there are different approaches to the definition of a biographical text. The journalistic, political and contemporary international activities of B. Johnson, the personal qualities of the British politician, the reasons that prompted him to choose the image of Winston Churchill for imitation are also considered. The article draws parallels between the activities of V. Churchill and B. Johnson himself, who brutalized his entire existence in accordance with the actions of his idol, whose admiration for the personality carried through his entire life. From the pages of the biographical work, Churchill appears as an extremely brave, eloquent and deeply humane person, as an incomparable strategist and far-sighted politician. Among the problems raised in the book of the English politician, the question of the role of the individual in history is extremely important. The scientist draws attention to the use of a wealth of factual material in

the book, including unpublished archival sources, personal documents from the «Churchill Archive», published works of Winston Churchill, diaries, memoirs, monographs of those who wrote about the outstanding politician, references to the memories of Churchill's grandchildren. All this, together with the expression of the author's attitude towards the hero, creates a unique mood of the book.

Key words: *journalistic biography, genre model, metagenre, problem, bestseller.*

Постановка проблеми. Вінстона Черчилля вважають однією з найвизначніших постатей ХХ століття. Він досі популярний, як у Великій Британії, так і в усьому Західному світі, де його розглядають як звитязного лідера часів війни, що відіграв значущу роль у захисті європейської ліберальної демократії проти поширення фашизму. За результатами сучасних опитувань його називають одним із найважливіших британців в історії.

Багато західних авторів писали про нього книги, наприклад: Джон Колвілл «Даунінг-стріт. Щоденники. 1939–1945» (записи щоденника одного з найближчих помічників Черчилля у роки війни) (Берлін, 1988), Джон Чармлі «Черчилль. Кінець легенди» (критична біографія) (Берлін, 1997), Девід Каннадін «Вінстон Черчилль. Шукач пригод, монархіст, державник» (Берлін, 2005), Джон Рамсен «Людина століття» (Вінстон Черчилль і його легенда, починаючи з 1945) (Лондон, 2003), Богуслав Волошанський «Таємна війна Черчилля» та багато ін. Деякі з цих творів було перекладено українською, зокрема: «Спогади про Другу світову війну», написані В. Черчиллем (2018), К. Міллард «Герой імперії [Черчилль В.]» (2018), Себастьян Гаффнер «Черчилль. Біографія» (2019), М. Гілберт «Черчилль. Біографія» (2019) та ін.

Не менш багатою є й фільмографія про сера Вінстона Черчилля. З-поміж відомих фільмів, де він виступає як один із головних персонажів, слід назвати такі: «Молодий Вінстон» (1972), «Насувається буря» (1974), «Назустріч шторму» (2009), «Король говорить» (2010), «Секрет Черчилля» (2016), «Черчилль» (2016), телесеріал «Корона» (2016), «Темні часи» (2017).

У 2014 році, коли на Сході Європи, в Україні, розпочав свою військову загарбницьку ходу знавісний до усього гуманного й демократичного реінкарнований російський імперіалізм путінського зразка, в Лондоні побачила світ чергова книга місцевого політика-консерватора (тоді ще мера столиці, а згодом – прем'єр міністра), професійного журналіста Бориса Джонсона «Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію». Після виходу твору ні сам автор (попри свій егоцентризм, амбіційність та політичне чуття), ані широкий загал не могли передбачити її назрілу надзвичайну актуальність, навіть у дечому пророчий характер, як для самого Джонсона, Британії, так і Європи й світу загалом.

На теренах України вона з'явилася в перекладі у 2019 році, а в 2022, із самого початку російської вторгнення, стала справжнім бестселером. Чим це можна пояснити? У книзі багато паралелей із сучасними подіями в Україні, що викликані російською агресією. Під час двобою сил добра і зла, який зараз переживають всі українці, знову й знову постає проблема наявності такої особи-лідера, яка була б здатна додати динамізму суспільно-політичним процесам розвитку держави на внутрішньому і зовнішньому рівнях. Як бачимо, проблеми, порушені у книзі, набувають нині актуального звучання.

Аналіз досліджень. Книга Б. Джонсона є прекрасним зразком публіцистичної біографії відомої історичної особи. Такі твори, як відомо, часом під тиском різних чинників, як історичних, так і соціальних, то актуалізуються, то відходять на периферію, однак постійна потреба публіцистики в «олюдненні» описуваних реалій життя суспільства робить біографічний дискурс стабільно затребуваним.

Велика заслуга в дослідженні цього питання належить багатьом відомим українським вченим, а саме: О. Галичу, Г. Грегулю, Г. Маслюченко, Б. Мельничуку, І. Савенку, С. Сіверському, Т. Черкашиній, Л. Якименку та ін.

Метою нашого дослідження є аналіз книги англійського політика Б. Джонсона як одного із зразків сучасної публіцистичної біографії, окреслення її проблематики, що уможливить зрозуміти причини її популярності в умовах українського сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Насамперед варто зазначити, що в сучасному літературознавстві існують різні підходи до визначення біографічного тексту. Так, дослідники М. Воронова та І. Аньєс стверджують, що біографія є цілком самостійним жанром. Зокрема, у книзі «Підручник із журналістики: Пишемо для газет» (2013) І. Аньєса читаємо: «Біографія – це портрет цілого життя людини... Тут важливо відстежити визначальні факти, які стали віхами на життєвому шляху, вписуючи їх у контекст... Стиль написання <біографії> може бути «сухим», з наведенням голих фактів, або ж, навпаки, її можна писати як оповідання, із залученням цитат та цікавих історій» (Аньєс, 2013: 315). Тоді як літературознавці Н. Торкут і В.Марінеско, аналізуючи біографічний дискурс,

пропонують розглядати біографію як метажанр, мотивуючи свої погляди тим, що твори біографічного характеру пишуться в різних жанрах і, безумовно, «біографічна модальність суттєво впливає на природу» цих жанрів (Торкут, Марінеско, 2013: 5).

Складно не погодитися з тими літературознавцями, які розглядають літературну біографію як міждоше жанрове утворення. Так, однією із важливих її жанрових рис є «творче змалювання життєвого шляху конкретно-історичної особи, реалізоване на основі справжніх документів і подій свого часу з глибоким зануренням письменника в її духовність і внутрішній світ, соціальну та психологічну природу історичних діянь» (Лексикон загального та порівняльного літературознавства, 2001: 299).

Варто також наголосити, що проста констатація фактів життєпису людини і їхній виклад у хронологічній послідовності швидше зацікавить дослідника чи мотивованого читача, ніж звичайну пересічну людину. Водночас не слід захоплюватися й лише цікавими деталями чи історіями, що перетворить написане в оповідання чи нарис. Тобто, твори біографічного спрямування потребують ретельного відбору фактів, «вираженні змісту в уже сформованих жанрових моделях», що й «зумовлює «мімікрію» як самого біографічного дискурсу, так і тих жанрів, у межах яких він починає функціонувати» (Харитоненко, 2017: 151).

Звернімося до книги Боріса Джонсона і декілька слів скажемо про самого автора, чия постать вже досить давно привертає увагу загалом не лише в Британії, але й далеко за її межами. Талановитий журналіст, публіцист, письменник, продюсер, політик, державний діяч – головні, але далеко не єдині чесноти, якими, окрім ексклюзивної зачіски, а також скандального приватного життя, виділяється 77-й прем'єр-міністр Великої Британії. Боріс здобув освіту в провідних навчальних закладах Британії, як-то Ітон та Оксфорд. Хоча й розпочинав він навчання в Європейській школі в Брюсселі. Ці обставини фактично й визначили його партійну приналежність та відкрили можливості для початку політичної кар'єри. Водночас молодий журналіст, який з університетської лави брав активну участь у студентському самоврядуванні, не поспішав з діяльністю в політиці, співпрацюючи з провідними британськими ЗМІ, з-поміж яких були «The Times», «The Daily Telegraph», «Spectator» та BBC. Характерний «сенсаційний» стиль подачі матеріалу, який не гребував нерідко штучним посиленням потрібних акцентів, дозволив завоювати особисту попу-

лярність. Наприклад, відомо, що сама Маргарет Тетчер, 71-й прем'єр-міністр Великої Британії, «залізна леді», називала його своїм улюбленим журналістом. Крім того, Джонсон набув значний політичний досвід: депутат Палати общин, мер Лондона, міністр закордонних справ в уряді Терези Мей. Політичний досвід, комунікативні здібності, харизматичність, вагомі позиції в керівництві консерваторів і, звісно, Brexit, дозволили Джонсону зійти на вершину англійського політикуму. Для українського загалу Боріс Джонсон порівняно нещодавно став відомим не лише як політик, але й автор виданих українською мовою популярних історико-публіцистичних праць «Омріяний Рим» і «Фактор Черчилля». Саме остання праця дала привід західній пресі характеризувати Джонсона за його сучасну міжнародну діяльність, спрямовану на протистояння агресії росії, як «нового Черчилля». Така висока проміжна оцінка роботи британського прем'єр-міністра, який сам для себе по суті обрав образ для наслідування та орієнтир в державницькій праці, змушує провести певні історичні паралелі між діяльністю обох діячів.

У двадцяти трьох розділах книги Боріс Джонсон детально аналізує досягнення й помилки Черчилля, міфи, що супроводжували цього політичного діяча. Із перших же сторінок твору відчувається захоплення автора особистістю свого героя, яке він проніс крізь усе життя: *«Ще зовсім малим я був абсолютно переконаний у тому, що Черчилля цілком можна вважати найвеличнішим державним діячем з усіх, кого породила Британія. Уже з ранніх літ у мене сформувалося чітке уявлення щодо його досягнень: усупереч усьому, подолавши одну з найогидніших тираній в історії світу, він привів мою країну до перемоги»* (Джонсон, 2022: 7).

Крок за кроком Джонсон прослідковує, як особистість Черчилля та його діяльність впливали на розвиток Британії й тодішню світову спільноту. На його глибокі переконання, Черчилль *«був ключовою особою в процесах, що заклали підвалини підвищення добробуту на початку ХХ століття. Сприяв отриманню британськими робітниками центрів працевлаштування, страхування у разі безробіття, перерви на чай. Винайшов танк, започаткував Королівські повітряні сили та відіграв вирішальну роль у бойових діях Першої світової війни, які врешті-решт здобули його країні перемогу»* (Джонсон, 2022: 12). Саме завдяки зусиллям Черчилля, який був прем'єр-міністром Великої Британії у роки Другої світової війни, вдалося укласти договір британського та американського лідерів про ленд-ліз. *«Вінстон Черчилль*

був незмінною фігурою у процесі заснування Ізраїльської держави(та інших країн), уже не кажучи про участь у кампанії з об'єднання Європи» (Джонсон, 2022: 12).

Джонсон зобразив Черчилля як незрівнянного стратега, людину надзвичайно сміливу, красномовну й глибоко гуманну. Безстрашний на полі бою, один із найкращих ораторів усіх часів (його афоризми та висловлювання увійшли в історію та цитуються мільйонами людей і дотепер), лауреат Нобелівської премії з літератури, Вінстон Черчилль спростував думку, що історія – це місце дії великих знеособлених сил. Життя його є доказом того, що одна людина – відважна, геніальна, визначна – може впливати на світовий лад.

Значимо, що ця книга не лише про те, як Черчилль визначив місце Великої Британії у Другій світовій війні та не дав країні піддатися агресору, а також і про особистість сера Вінстона як простої людини зі своїм життям та проблемами, які траплялися на шляху.

У творі поставлено важливу проблему щодо ролі особистості в історії. У кінці книги автор, підсумовуючи свою розповідь, чітко окреслює чинники, за якими визначається ця роль. Для відповіді на актуальне в усі часи запитання він згадає й інших діячів, які чинили грандіозний вплив на історію: Ленін, Гітлер, Сталін та інші диктатори ХХ століття. Але, на думку Джонсона, у пам'яті людей залишаються тільки ті, *«чия рішучість була спрямована на добро, хто власноруч перехилив шальки терезів долі у бік свободи та надії»* (Джонсон, 2022: 364). І саме гуманність вчинків особистості й розкриває її роль у суспільстві. Тоді, у далекому 1940 році, на думку Джонсона, *«існувала тільки одна людина, яка мала Фактор Черчилля, і, згаявши чимало часу на обмірковування цього питання, я твердо підтримую позицію тих, хто вважає, що не існувало нікого, навіть віддалено схожого на нього, ані до того, ані після»* (Джонсон, 2022: 365).

Прикметно, що у книзі презентовано багатий фактичний матеріал: неопубліковані архівні джерела, особисті документи з «Архіву Черчилля», опубліковані праці Вінстона Черчилля, щоденники, мемуари, монографії тих, хто писав про видатного політика, посилання на спогади онуків Черчилля – Ніколаса Соумза та Селії Сендіз. Усе це разом з вираженням авторського ставлення до героя й створює неповторний настрій книги.

Варто підкреслити, що політики, медійники знаходять багато точок перетину між Борисом Джонсоном та його кумиром: цілеспрямованість у політичній боротьбі (справа брекситу), увага до

глобальних проблем сьогодення, вірність непохитності свободи і демократії у протистоянні тиранії, насамперед, російській, ораторська майстерність, у якій він намагається постійно самовдосконалюватись, сміливість і безстрашність, прагнення завжди бути в центрі подій, красномовним свідченням чого є три візити до Києва. Перший, несподіваний, відбувся 9 квітня 2022 року, коли театр бойових дій на півночі України був ще доволі близьким. Усі ці чинники уможливають говорити про «фактор Джонсона», вихованого на діяльності Вінстона Черчилля.

У час, коли наша держава мужньо бореться з російськими агресорами, відстоюючи не тільки свободу, а й демократію в усьому світі, зарубіжні масмедіа неодноразово вже називали Президента Володимира Зеленського «українським Черчиллем», «Черчиллем у футболці». За аналогією до назви книги прем'єр-міністра Великої Британії медійники вибудували таку тріаду: «фактор Черчилля» – «фактор Джонсона» – «фактор Зеленського». І це не є випадковістю, оскільки український президент проводить діяльність, що дуже схожа на роботу сера Вінстона Черчилля. Зарубіжні журналісти досить часто зазначають, що «своєю здатністю чітко, коротко і яскраво доносити думки в кризові моменти він вселяє в людей впевненість і заспокоює їх» (Сігал, 2022). Потужні меседжі, лаконізм, майстерний саунбайт, врахування аудиторії, відкритість у спілкуванні – усе це й дало можливість порівнювати В. Зеленського з Черчиллем. І в цьому криється ще одна відповідь на питання про роль особистості в історії: у критичні моменти розвитку держави найкраще для всіх, коли є лідер, який зможе не тільки об'єднати народ, а й достукатися до світової громадськості. І ми пишаємося, що такий лідер у нас є.

Насамкінець слід підкреслити, що Бориса Джонсона в Україні надзвичайно високо цінують за його надзвичайно потужну підтримку справедливої боротьби українців за свободу, за його сміливість, харизматичність. Його книги читають навіть у бомбосховищах. Красномовним свідченням любові до англійського політика є доброзичливі меми на його адресу, в яких його називають жартома «Борисом Джонсоноюком». Так українці переінакшили на український кшалт його нікнейм у соціальній мережі Instagram (borisjohnsonuk). Крім того, нещодавно у мережі з'явився трек, присвячений Борису Джонсону «Добрий день, Everybody!» – це фіт з українським блогером, коміком з Івано-Франківщини Василем (Копчук), у якому є такі рядки: «А прем'єр Джонсонок Борис танки гриз як барбарис». Як написали автори трека –

це «прояв поваги команди МЮСЛІ UA найпозитивнішому політику світу та найбільшому другу всього українського народу» (Танки гриз як барбарис, 2022).

Висновки. Отже, детальний аналіз книги Боріса Джонсона «Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію» уможливив дослідити низку проблем.

У сучасному літературознавстві сформувалися різні підходи до визначення жанрового потенціалу біографічного тексту. Як правило, літературна біографія передбачає «життєпис відомої історичної персони, зроблений іншою особою з опорою на документи, свідчення і соціокультурні та історичні факти того часу» (Марінеско, 2012). Крім того, цим творам притаманне занурення у внутрішній світ зображуваної особи, певні авторські рефлексії з метою зацікавити читача. Вагома роль у біографіях, безумовно, належить документам, що допомагають відтворити історичну епоху. Тобто, у літературній біографії поєднуються різні жанри, що й дозволяє говорити про метажанрову природу цих творів.

Книга Б. Джонсона «Фактор Черчилля» присвячена видатному британському політику ХХ століття серу Вінстону Черчиллю. У творі представлено багатий документальний матеріал,

що допомагає авторові відтворити складні історичні суспільні колізії, у які довелося жити герою. В оповідь органічно вплітаються авторські роздуми про великого британця, уривки із його листів, промов, висловів сучасників, спогадів онуків. Усе це разом дозволило відтворити внутрішній світ героя, передати його дух, зробити образ зримим і хвилюючим для читачів.

Варто відзначити чудовий переклад твору українською мовою, зроблений Юрієм Гіричем.

У статті також проводяться паралелі між Джонсоном та його героєм, що ще раз підтверджує неординарність особистості самого автора. Також продемонстровано реакція суспільства ХХІ століття на особистість Черчилля й окреслено чинники його популярності в умовах сьогодення.

Одним із показників актуальності особистості В. Черчилля в умовах воєнної української реальності є той факт, що Президента України порівнюють з цим відомим політиком. Це дозволяє зробити висновок, що «фактор Черчилля» не є випадковим явищем в історії. Тяжкі часи вимагають появи діячів такого рівня, яким був Вінстон Черчилль.

Книга Боріса Джонсона є ще одним промовистим підтвердженням актуальності жанру публіцистичного портрету, який потребує свого подальшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аньєс Ів. Підручник із журналістики: Пишемо для газет. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 544 с.
2. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію / пер. з англ. Ю. Гірича. Харків : Віват, 2022. 400 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / голова ред. А. Волков. Чернівці : Золоті литаври 2001. 634 с.
4. Марінеско В. Літературна біографія як жанрова модель: особливості еволюції, атрибутивні та модусні ознаки. *Наукові праці. Філологія. Літературознавство*, 2012. № 181. Т. 193. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis
5. Сігал Едвард. Український Вінстон Черчилль. Як Зеленському вдається говорити так, щоб його слухав увесь світ. URL: [https://forbes.ua/ru/inside/ukrainskiy-vinston-cherchill-yak-zelenskому-vdaetsya-govoriti-tak-shchob-yogo-sluhav-ves-svit-06032022-4257](https://forbes.ua/ru/inside/ukrainskiy-vinston-cherchill-yak-zelenskому-vdaetsya-govoriti-tak-shchob-yogo-sluhav-uvесь-svit)
6. «Танки гриз як барбарис»: автори хіта про Зеленського та Джонсона. URL: <https://zahid.espresso.tv/tanki-griz-yak-barbaris-avtori-khita-pro-zelenskogo-ta-frankivskiy-blogger-vipustili-trek-pro-dzhonsona>
7. Торкут Н. М., Марінеско В.Ю Біографістика як метажанр: спроба теоретико-літературної ідентифікації феномена. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2014. № 4. С. 4–11.
8. Харитоненко Олена. Жанрові грані біографічного дискурсу у сучасній періодиці. *Журналістика*. 2017. Вип. 16 (41). С. 150–171.

REFERENCES

1. Anies Iv. Pidruchnyk iz zhurnalistyky: Pyshemo dlia hazet [Journalism textbook: We write for newspapers]. Kyiv : Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylianska akademiia", 2013. 544 s. [in Ukrainian].
2. Dzhonson B. Faktor Cherchyllia. Yak odna liudyna zminyla istoriiu [The Churchill factor. How one person changed history]. Kharkiv : Vivat, 2022. 400 s. [in Ukrainian].
3. Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva [Lexicon of general and comparative literature]. Chernivtsi : Zoloti lytavry, 2001. 634 s. [in Ukrainian].
4. Marinesko V. Literaturna biohrafia yak zhanrova model: osoblyvosti evoliutsii, atrybutyvni ta modusni oznaky [Literary biography as a genre model: features of evolution, attributive and modus signs]. *Naukovi pratsi. Filolohiia. Literaturoznavstvo* [Scientific works. Philology. Literary studies]. 2012. № 181. Vol. 193. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis [in Ukrainian].

5. Sihal Edvard. Ukrainskyi Vinston Cherkhyll. Yak Zelenskomu vdaietsia hovoryty tak, shchob yoho slukhav uves svit [Ukrainian Winston Churchill. How does Zelensky manage to speak so that the whole world listens to him]. URL: <https://forbes.ua/ru/inside/ukrainskiy-vinston-cherchill-yak-zelenskomu-vdaetsya-govoriti-tak-shchob-yogo-slukhav-ves-svit-06032022-4257> [in Ukrainian].

6. «Tanky hryz yak barbarys»: avtory khita pro Zelenskoho ta Dzhonsona [«Tanks were gnawed like barberry»: the authors of the hit about Zelenskyi and Johnson]. URL: <https://zahid.espreso.tv/tanki-griz-yak-barbaris-avtori-khita-pro-zelenskogo-ta-frankivskiy-bloger-vipustili-trek-pro-dzhonsona> [in Ukrainian].

7. Torkut N. M., Marinesko V.Iu Biohrafistyka yak metazhanr: sproba teoretyko-literaturnoi identyfikatsii fenomena [Biography as a metagenre: an attempt at theoretical and literary identification of the phenomenon]. Derzhava ta rehiony [State and regions]. 2014. № 4. S. 4–11 [in Ukrainian].

8. Kharytonenko O. Zhanrovi hrani biohrafichnoho dyskursu u suchasniy periodytsi [Genre facets of biographical discourse in modern periodicals]. *Zhurnalistyka* [Journalism]. 2017. Vol. 16 (41). S. 150–171. [in Ukrainian].